

تسلیم

در گفت وگو با حسن علایی فعال، دبیر اجرایی اولین دوره دوسالانه انتخاب آثار برتر پژوهشی دفاع، مقدس و مقاومت، جایزه سردار شهید حاج قاسم سلیمانی مطرح شد

درخشش دفاع مقدس در آینه پژوهش

مرجان قندی خبرنگار

براساس داده‌های آماری موجود در کتابخانه تخصصی جنگ حوزه هنری تاکنون ۱۹ هزار و ۵۰۰ عنوان کتاب با موضوع دفاع مقدس و جنگ ایران و عراق منتشر شده است که اگر بخواهیم از میان این آثار، برای منابع پژوهشی آمار جداگانه‌ای بدهیم می‌توان گفت سه هزار و ۵۰۰ عنوان آن یعنی ۱۸ درصد آثار پژوهشی هستند. این آمار نشان می‌دهد که بعد احساسی، عاطفی و حماسی دفاع مقدس در قالب ادبیات جنگ در این چهل سال مورد توجه بیشتر بوده و به پژوهش، تحقیق و تحلیل به عنوان یک ضرورت کمتر توجه شده است. در این راستا، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با همکاری بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس همزمان با چهلمین سالگرد بزرگداشت دفاع مقدس با انتشار فراخوانی، اولین دوره دوسالانه انتخاب آثار برتر پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت جایزه سردار شهید حاج قاسم سلیمانی را برگزار کرد. برای اطلاع از اهداف و تأثیراتی که برگزاری این برنامه در حوزه آثار پژوهشی دفاع مقدس در پی داشته است گفت‌وگویی با حسن علایی فعال، دبیر اجرایی اولین دوره دوسالانه انتخاب آثار برتر پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت، جایزه سردار شهید قاسم سلیمانی انجام داده‌ایم که پیش رویتان قرار دارد.

■ ارزیابی شما از برگزاری اولین دوسالانه آثار برتر پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت چیست؟

باتوجه به اینکه اولین دوره دوسالانه بود و به این شکل سابقه‌ای نداشت، خوشبختانه کار با موفقیت پیش رفت و انتظارات حداکثری ما را هم در حوزه کتاب‌های پژوهشی هم در رسانه‌های دکنتری و هم در انتخاب پژوهشگران برتر ۴۰ سال گذشته و نیز مراکز برتر پژوهشی جامعه عمل پوشاند. ما با توجه به اینکه اولین دوره بود احتمال بعضی ضعف‌ها و کاستی‌ها را می‌دادیم، اما در عمل خوشبختانه توانستیم آن شرایط حداکثری را برای برگزاری اولین دوره فراهم کنیم و امیدواریم که در دوره‌های بعد بتوانیم با رفع نواقص و ضعف‌ها کاری درخور توجه

بیشتری را ارائه بدهیم.

■ در برگزاری اولین دوسالانه با چه مشکلاتی مواجه بودید که در دوره‌های بعد بیشتر باید مورد توجه قرار بگیرند؟

مشکل عمده و بارزترین نکته در این دوره به عنوان این برنامه برمی‌گردد. عنوان کامل برنامه، «اولین دوره دوسالانه انتخاب آثار برتر پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت، جایزه سردار شهید حاج قاسم سلیمانی» بود که بعضی از مراکز پژوهشی و پژوهشگران با توجه به اینکه ما موضوعات ۹ گانه را اعلام کرده بودیم اما برخی تصور می‌کردند که ما دنبال آثار پژوهشی درباره شخصیت شهید سلیمانی هستیم. چون در عنوان برنامه جایزه سردار سلیمانی هم بود، این اشتباه برای برخی پیش آمد. ما فکر کردیم این موضوع می‌تواند به

عنوان یک ضعف تلقی شود اما نه از طرف برگزارکننده بلکه برداشتی که جامعه هدف ما داشت یک برداشت کاملی نبود. خدا را شکر در مسائل اجرایی مشکلی نداشتیم اما نکته‌ای که می‌شود اینجا به آن هم اشاره کنم این است که برنامه‌ریزی‌های ما این بود که این برنامه را در تاریخ ۲۵ آذر ماه همزمان با روز پژوهش برگزار کنیم اما این تاریخ همزمان شد با شدت گرفتن بیماری کرونا و محدودیت‌هایی که در تهران اجرا شد و لذا ما هم تاریخ برگزاری را تغییر دادیم و در نهایت موفق شدیم چهاردهم بهمن ماه که اوضاع این بیماری در پایتخت تحت کنترل بود، آن را برگزار کنیم. با توجه به تعطیلی عمده مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی، متأثر از شیوع بیماری کرونا و محدودیت‌هایی که وجود داشت همکاری مراکز دانشگاهی و پژوهشی خیلی خوب بود و دوستان و همکاران ما در این مراکز مساعدت خوبی داشتند و آثارشان را بموقع ارسال کردند. در اولین دوره تجربیات بسیار خوبی برای ما اندوخته شد و امیدواریم با بهره‌گیری از این تجربیات در دوره‌های بعد بتوانیم اقدامات مؤثرتری انجام دهیم.

■ از اهداف برگزاری این دوسالانه بگویید و اینکه با توجه به شرایطی که به آن اشاره داشتید خروجی آن‌طور شد که انتظار می‌رفت؟

یکی از فلسفه‌های راه‌اندازی این برنامه به‌طور مستقل این بود که موضوعات پژوهشی در حوزه دفاع مقدس و مقاومت تاکنون خیلی جدی تلقی نشده بود.

آثار برتر پژوهشی در حوزه دفاع مقدس و مقاومت، ایجاد بانک اطلاعات جامع پژوهش‌ها و پژوهشگران بود، برگزاری دوسالانه چقدر به محقق شدن این امر کمک کرد؟

بله دقیقاً، ما در این زمینه هم درحال انجام اقداماتی هستیم. خوشبختانه مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، نظام جامع موضوعات پژوهشی دفاع مقدس را فراهم کرده است که در سال ۱۴۰۰ از این موضوع‌ها رونمایی خواهیم کرد. چون یکی از مشکلاتی که در بحث پژوهش دفاع مقدس وجود دارد این است که برخی از

مراکز پژوهشی و پژوهشگران با موضوعات آشنایی ندارند. ما درصدد هستیم این موضوع را پیگیری کنیم و از بانک جامع موضوعات پژوهشی، پژوهشگران، مراکز پژوهشی و دانشگاهی رونمایی کنیم که وقتی پژوهشگران به این بانک جامع مراجعه می‌کنند از کارهای تکراری و موازی دور خواهند شد، به‌طوری که وقتی شما یک اطلاع‌رسانی خوبی از حوزه پژوهش در دفاع مقدس ارائه می‌دهید و دیگران در جریان قرار می‌گیرند، می‌دانند چه اتفاقاتی در حال رقم خوردن است، چه مجموعه‌هایی کار شده است و چه کتاب‌هایی در دست تولید است، چه سوره‌هایی مورد پژوهش قرار دارد و... بنابراین از تکرار کارها جلوگیری خواهد شد. اما این نوید را از همین جا می‌دهیم که نظام جامع موضوعات پژوهشی در آینده نزدیک رونمایی خواهد شد.

■ برنامه و طرحی در دستور کار هست که می‌انجامانید و آثار برتر دوسالانه در بحث ورود به درس دانشگاهی و مدارس در سال‌های آینده استفاده شود؟

یکی از مطالبات جدی مقام معظم رهبری این است که موضوعات دفاع مقدس در کتاب‌های دانشگاهی و آموزش و پرورش ورود پیدا کند. در واقع موضوعات جامعی که در دفاع مقدس بوده است اعم از نظامی، امنیتی، سیاسی، حقوقی، تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... اینها باید بر اثر پژوهش ورود پیدا کند به کتاب‌های رسمی دانشگاهی و مدارس. سنگ بنای این کار ارج‌گذاری به این تحلیل جامعی از موضوع پژوهش در حوزه دفاع مقدس و مقاومت ارائه دادند که فوق‌العاده بود. وقتی شما می‌بینید بالاترین مقام نظامی کشور به موضوع پژوهش در دفاع مقدس به این زیبایی ورود پیدا می‌کند، این امر می‌تواند نقطه عطفی در کارهای بعدی شود که نیروهای مسلح به این موضوع اهتمام ویژه خواهند داشت.

■ یکی از نغدغه‌های شما در کنار انتخاب

نباشد و موضوعیت نداشته باشد کسی هم به آن توجه نمی‌کند. در حال حاضر بیش از یک هزار و ۵۰۰ استاد معارف دفاع مقدس در سطح دانشگاه‌ها فعالیت می‌کنند، وقتی این افراد ببینند که جایی وجود دارد که به موضوعات دفاع مقدس توجه ویژه دارد، قاعدتاً توجه خودشان هم جلب می‌شود و به سراغ این کارها می‌آیند و از آنها استفاده می‌کنند و در دروسی که تدریس می‌کنند، تأثیرگذار خواهد بود.

■ در حوزه آثار پژوهشی دفاع مقدس کمتر از پژوهشگران حمایت مادی و معنوی می‌شود، جریان‌های فرهنگی

مثل برگزاری دوسالانه انتخاب آثار برتر پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت چقدر می‌تواند روی این مسأله تأثیرگذار باشد؟ یکی از اهداف ویژه در برگزاری دوسالانه اتفاقاً درخصوص همین موضوع بود. ما به غربت پژوهشگران دفاع مقدس و مقاومت توجه داریم. در بحث دفاع مقدس خاطره‌نویس‌ها، داستان‌نویس‌ها و افرادی که زندگینامه می‌نویسند معمولاً مطرح هستند اما متأسفانه تلاش پژوهشگران دیده نمی‌شود. ما خواستیم با این اقدام به جامعه مخاطب برسایم که دفاع مقدس عرصه ویژه‌ای به نام پژوهش دارد که باید دیده شود. لذا اهتمام ما این بود که در کنار بررسی و داوری کتاب‌ها و رساله‌های دکنتری مخاطبان قرار دهند، بیش از ۳۰ مرکز پژوهشی وجود دارد که به‌طور مستقیم درباره دفاع مقدس کار می‌کنند. اگر رسانه‌ها تنها و آثارشان را معرفی کنند این کم‌کم تبدیل به یک گفتمان می‌شود و موضوع پژوهش موضوعیت پیدا می‌کند. لذا وقتی که موقع می‌بینید برای افراد دیگر هم دلگرم می‌شوند تا در این عرصه ورود پیدا کنند. چون پژوهش کاری کاملاً جدی است. اما نویسنده در خاطره و داستان با تخیل هم ممکن است سر و کار داشته باشد. بنابراین دست‌تان باز است اما در پژوهش در تمامی مراحل باید کاملاً علمی و مستند پیش بروید. شخص‌ها و معیارهای پژوهش را باید لحاظ کنید و یک موقع می‌بینید برای یک کار پژوهشی باید ۵ تا ۱۰ سال وقت بگذارید، حوزه پژوهش مثل خاطره نیست که نویسنده می‌تواند طی چند ماه یک کتاب ارائه کند. این است که لازم می‌بینم از رسانه‌ها بخواهم پای کار بیایند و موضوع پژوهش در دفاع مقدس را پررنگ‌تر مطرح کنند که اشتیاق برای فعالیت در این عرصه هم بیشتر شود و از این پس بتوانیم محصولات و تولیدات خوب پژوهشی بیشتری داشته باشیم.

■ بعد از برگزاری اولین دوره و کسب تجربه در این زمینه برای بالابردن کیفیت این رویداد چه نکاتی را مدنظر قرار خواهید داد؟

برگزاری اولین دوره دوسالانه برای ما یک تجربه گرانبهایی بود. خوشبختانه ما در مسیر کار و اینکه چطور می‌شود در این وادی وارد شد و آثار و پژوهشگران را دید، تجربه‌های بسیار خوبی کسب کردیم که من مطمئن هستم این اتفاق می‌تواند نقطه عطفی برای دوره‌های بعد باشد که بتوانیم نقاط ضعف مان را رفع و نقاط قوت را تقویت کنیم. امیدواریم بتوانیم در دومین دوره، درصد عمده‌ای از این تلاش‌ها را آنجا پررنگ‌تر و مناسب‌تر ارائه دهیم.

■ برای فراخوان دومین دوسالانه آثار برتر

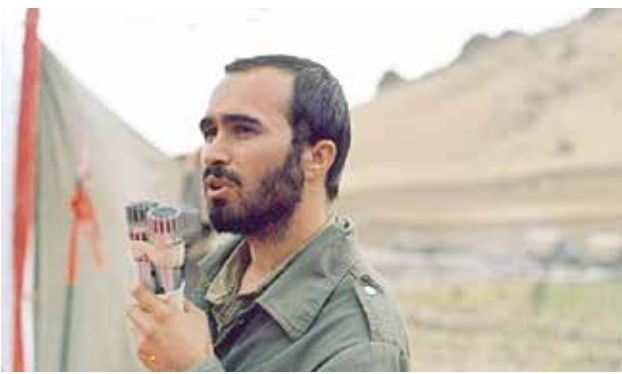
پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت اقدامی انجام داده‌اید؟

یکی از کارهایی که ما از ابتدا مد نظر داشتیم این بود که دبیرخانه دوسالانه را به‌طور دائمی ایجاد کنیم تا این کار یک کار مستمر باشد. نه اینکه امسال ما دوسالانه را برگزار کردیم، بگوییم کار تعطیل تا دوسالانه بعد. ما روی تصمیمی که از ابتدا داشتیم پایبند هستیم و فعالیت این دبیرخانه استمرار خواهد داشت که بتواند همان‌طور که اشاره کردم بانک جامع اطلاعات پژوهشی را فراهم کند و در ارتباط تنگاتنگ با مراکز پژوهشی و پژوهشگران باشد و شرایط لازم را برای برگزاری بهتر دومین دوره فراهم کند.

■ بازتاب و انعکاس برگزاری این رویداد در جامعه بخصوص در میان پژوهشگران رضایت‌بخش بود؟

نقش رسانه‌ها در بازتاب این رخداد فرهنگی فوق‌العاده بود. اگر رسانه‌ها روی کار بیایند و به موضوع پژوهش در دفاع مقدس بپردازند قطعاً اتفاقات خوبی خواهد افتاد. ما وقتی به جایزه‌های ادبی توجه می‌کنیم تعدادشان زیاد است. به کتاب‌های خاطره، داستان، رمان و زندگینامه به‌طور مفصل در مکان و زمان‌های مختلف می‌پردازند اما حوزه پژوهش در دفاع مقدس و مقاومت همان‌طور که قبلاً هم گفتیم معمولاً غریب است. هیچ وقت کار فوق‌العاده‌ای در این زمینه انجام نمی‌گرفت و همیشه در کنار کارهای دیگر دیده می‌شد. اما این پژوهش است که می‌تواند به عنوان یک آبشخور خاطره، داستان و زندگینامه در اسیراب کند. اگر پژوهشگران ما در این عرصه خوب وارد شوند فردا فیلمسازان، مستندسازان و داستان‌نویسان از موضوعات مستند پژوهش شده استفاده می‌کنند. لذا اگر رسانه‌ها پای کار بیایند و به موضوع پژوهش در دفاع مقدس و مقاومت بپردازند و با این پژوهشگران در ارتباط باشند و کارهایشان را در منظر مخاطبان قرار دهند، بیش از ۳۰ مرکز پژوهشی وجود دارد که به‌طور مستقیم درباره دفاع مقدس کار می‌کنند. اگر رسانه‌ها تنها و آثارشان را معرفی کنند این کم‌کم تبدیل به یک گفتمان می‌شود و موضوع پژوهش موضوعیت پیدا می‌کند. لذا وقتی که موقع می‌بینید برای افراد دیگر هم دلگرم می‌شوند تا در این عرصه ورود پیدا کنند. چون پژوهش کاری کاملاً جدی است. اما نویسنده در خاطره و داستان با تخیل هم ممکن است سر و کار داشته باشد. بنابراین دست‌تان باز است اما در پژوهش در تمامی مراحل باید کاملاً علمی و مستند پیش بروید. شخص‌ها و معیارهای پژوهش را باید لحاظ کنید و یک موقع می‌بینید برای یک کار پژوهشی باید ۵ تا ۱۰ سال وقت بگذارید، حوزه پژوهش مثل خاطره نیست که نویسنده می‌تواند طی چند ماه یک کتاب ارائه کند. این است که لازم می‌بینم از رسانه‌ها بخواهم پای کار بیایند و موضوع پژوهش در دفاع مقدس را پررنگ‌تر مطرح کنند که اشتیاق برای فعالیت در این عرصه هم بیشتر شود و از این پس بتوانیم محصولات و تولیدات خوب پژوهشی بیشتری داشته باشیم.

به بصره اهمیت نداشت تا آن وقت لشکر امام حسین (ع) توانسته بود از خاکریزهای هلالی پشت نهر جاسم که از کنار اروند رود تا جنوب کانال ماهی ادامه داشت رد شود. روز جمعه ۱۸ اسفند ۱۳۶۵ رساندن غذا به رزمنده‌های خط مشکل شده بود. حسین، فهمیده بود ماشین‌های رزمندگان خط مقدم را زده‌اند، خودش پیگیر ماجرا شد. عراق داشت با گلوله باران توپخانه منطقه را شخم می‌زد. حسین بیرون آمد تا وضعیت ماشین‌ها بررسی کند، یکی از تخریبچی‌های لشکر در غنیمت شرم رفت که با فرمانده لشکر مصافحه کند و پیشانی‌اش را ببوسد اما نتوانست، ترکش یکی از توپ‌ها به سر و گردن حسین خورده بود و همانجا جلوی سنگ زمین‌ش زده بود. خبر شهادت حسین که پخش شد تلویزیون عراق برنامه‌ها را عادی‌اش را قطع کرد و به جایش برنامه‌های شاد گذاشت. عراقی‌ها جشن گرفته بودند. خبر شهادت حسین همه آنها بخصوص ماهر عبدالرشید را خوشحال کرده بود این دو فرمانده بارها در مقابل هم جنگیده بودند و بارها حسین پیروز میدان شده بود؛ حسینی که هیچ وقت جز برای مرخصی‌های کوتاه از صدام دستور استفاده وسیع از سلاح شیمیایی را صادر کرد. برای عراقی‌ها هیچ چیز جز جلوگیری از رسیدن ایران

این لشکر را در عملیات‌های بعدی به عهده گرفت. اولین عملیات پیشرو عملیات خیبر بود و عملیاتی دشوار در آبرگرفتگی هورالهوریزه همانجا بود که با فرود ترکش خمپاره آستین حسین خالی شد. فرمانده جوان لشکر اصفهانی‌ها حلا دیگر دست راست نداشت. در عملیات والفجر ۸ لشکر امام حسین (ع) لشکر گارد جمهوری عراق را در منطقه فاو و کنار کارخانه نمک زمینگیر کرد. در کربلای ۵ او و لشکرش آنقدر در قلب عراقی‌ها پیش رفتند که توانستند در منطقه شماره یک دیده بانی لشکر ۱۱ عراق را فتح کنند. همان جا بود که صدام دستور استفاده وسیع از سلاح شیمیایی را صادر کرد. برای عراقی‌ها هیچ چیز جز جلوگیری از رسیدن ایران

را هم نمی‌کردند که تیپ پیاده ایران شده و آبادان را محاصره کرده بودند از پشت بگیرند. مه‌رامه ۶۰ که رسید طرح عملیات تأمن‌الانامه اجرا شد. رزمندگان بیشماری بودند که از پشت سر عراقی‌ها را دور زدند و پل‌های معارف و غفار را گرفتند، با این کار آبادان از محاصره یک ساله آزاد شد. وکشت بود حسین دست به کار تشکیل یک تیپ یزد و مستقل شود؛ تپی که اسمش را گذاشتند تیپ ۱۴ امام حسین (ع).

حسین خرازی در عملیات بعدی آذر ماه سال ۶۰ فرمانده تیپ امام حسین (ع) شد. با فرماندهی مقتدرانه حسین یک سال بعد این تیم آنقدر مهارت عملیاتی پیدا کرده بود که توانست با دور زدن دشمن در چذابه و محاصره آنها از بغل غافلگیرشان کند. عراقی‌ها فکرش

در درخوین ۳ ماه تمام یک شیار باریک ۷۰ سانتیمتری آبیاری کشاورزی را کردند تا توانستند برای خودشان خاکریز درست کنند. آنها ۹ ساه تمام پشت‌خط شیر جنگیدند تا بالاخره در خرداد ۱۳۶۰ رفت. دانشسرای گنبد اولین مقر آنها و یادگان مدافعان انقلابی شهر شد. چند هفته بیشتر طول نکشید که گروه حسین بر گروه ضد انقلاب فداانین خلق پیروز شدند و غائله گنبد پایان یافت. درگیری بعدی در کردستان بود. آنجا سردمدار غائله گروهک کومله و دموکرات بودند. حسین و ۶۰ نفر از دوستانش دوباره راهی شدند البته این بار به کردستان. هر طور بود حسین با کمک گروهی از مردم محلی توانستند شهر را کنترل کنند و اختیار امور را در دست بگیرند.

دوره، دوره اسم گذاری‌های آنچنانی در فیلم‌ها بود. اسم گروه آنها را هم گذاشته بودند گروه «ضربت» گردانی که حسین فرمانده‌اش بود. گروه در کردستان بود که جنگ تحمیلی شروع شد. ۴۰ روزی که از جنگ گذشت حسین و گروهش از کردستان که حالا دیگر آرام گرفته بود راهی جنوب شدند. آن موقع عراق خرمشهر را گرفته و آبادان را محاصره کرده بود. حسین و دوستانش

سربازهایی که دلش نمی‌خواست برود. برای همین تا برگشتن از این سفر نمازش را کامل خواند به دوستانش می‌گفت این سفر، سفر مصیبت است نباید نماز را شکسته خواند. نزدیک انقلاب که شد حسین هنوز در یادگان بود هنوز کمی از سربازی‌اش مانده بود اما امام که فرمان فرار سربازها از یادگان‌ها را داد دیگرچه کسی می‌توانست حسین را در یادگان نگه دارد. با برادرش هر دو از یادگان فرار کردند و رفتند جزو صف مردم.

از روز بعد از پیروزی انقلاب یعنی درست از ۲۳ بهمن ۱۳۵۷ حسین به کمیته دفاع شهری اصفهان رفت. هنوز خبری از کمیته و سپاه و این حرف‌ها نبود. مدتی گذشت تا سپاه تشکیل شد. آن وقت بود که نام کمیته دفاع شهری اصفهان هم تغییر کرد و سپاه اصفهان نام گرفت. حالا دیگر حسین پاسدار انقلاب بود. اوایل انقلاب بود و توطئه زیاد. فداانین خلق هم یکی از آنها که در گنبد و ترکمن صحرا غائله درست کرده بود که ما خواهان خودمختاری خلق ترکمن هستیم. همه می‌دانستند که خودمختاری بهانه است و کوک‌شان کرده بودند که انقلاب را زمین بزنند. اما هر چه که بود،

نجمه سادات بلوری گرچه پیدا کردن حسین خرازی از بین آن همه بسیجی اصفهانی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) سخت بود اما نشانی‌ها، نشانی‌های خودش بود؛ کلاه بافتنی سبز، لباس ساده بسیجی و آستین خالی دست راست که با باد این طرف و آن طرف می‌رفت. چه کسی فکرش را می‌کرد پسرک اذان گو و مکبر مسجد اصفهان در آن سال‌های ابتدای نهضت امام خمینی (ره) زمانی فرمانده یکی از لشکرهای او باشد، امایی که گفته بود سربازهایش هنوز در گهواره هستند.

حسین متولد ۱۳۳۶ موقع شروع نهضت امام در سال ۱۳۴۲ فقط ۶ سالش بود اما از همان سن خوب از بابای یاد گرفت که اگر می‌خواهد سرباز سیدالشهدا شود چطور باید نمازش ترک نشود. سال ۱۳۵۵ وقتی ۱۹ ساله بود به سربازی رفت درست همان وقتی که شاه داشت بخشی از ارتش ایران را برای کمک به سرکوب قیام داخلی مردم عمان به ظفار اعزام می‌کرد.

حسین هم در این سفر اجرایی جزو سربازهای اعزامی بود اما از آن

به‌یاد شهید حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام

فرمانده ای که ژنرال عراقی را مات کرد